

Нестеренко А.С.

Національний університет «Одеська юридична академія», доцент кафедри адміністративного та фінансового права, кандидат юридичних наук, доцент

ФІНАНСОВИЙ РИНОК ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В останні роки економісти та юристи структуру фінансової системи визначають по-різному. Однак фінансова система як економічна категорія обумовлює проведення фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування і господарюючих суб'єктів усіх форм власності.

Сукупність різних сфер фінансових відносин, у процесі яких утворюються і використовуються різні грошові фонди, є фінансовою системою. Кожна ланка фінансової системи регулюється фінансово-правовими нормами та має свої специфічні форми та методи мобілізації і використання грошових фондів і складає фінансово-правовий інститут, які і покладені в основу системи фінансового права як галузі права (Вакаряк Л.В. Інститути бюджетного права як підгалузі фінансового права. – Кандидатська дисертація. – Одеса 2009. – 219 с.) [2, С.48; 3, С.21; 8, С.31].

Дещо по-новому, наближеному до точок зору сучасних молодих дослідників, дає структуру фінансової системи Е.Д.Соколова (Соколова Э.Д. Правовые основы финансовой системы России / Э.Д. Соколова; отв. Ред. Е.Ю. Грачева. – М.: ИД «Юриспруденция», 2006. – 112 с.) та Ковальчук А.Т. Фінансова система України концентрує в собі фінансові ресурси держави та органів місцевого самоврядування, Державного пенсійного фонду, фінанси Національного банку та комерційних банків, корпоративного сектору, фінанси підприємств, підприємницької сфери, населення, а також ресурси фінансового ринку та ринку фінансових послуг, страхові резервні фонди, благодійницькі фонди (Ковальчук А.Т. Фінансове право України. Стан та перспективи розвитку. – К.: Парламентське вид-во, 2007. – 448 с.). На думку Хімічевої Н.І., у процесі функціонування фінансової системи використовуються грошові платежі та розрахунки, а саме використовується грошова система. І ця думка, ми вважаємо, заслуговує уваги (Химичева Н.И. Финансовое право. – М.: Норма, 2007. – 464 с.).

Складність фінансової системи визначається неоднозначністю складових її елементів, різнохарактерністю зв'язків між ними, їх структурною різноманітністю. Це викликає різноманіття і відмінність елементів фінансової системи, їх взаємозв'язків, тенденцій, змін складу і стану системи, множинність критеріїв їх діяльності..

Сфера фінансово-правового регулювання фінансових ринків продиктована юридичним (вузьким) розумінням фінансів як стосунків, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням державних і муніципальних фондів грошових коштів. У зв'язку з цим в першу чергу фінансове право регулює ту частину стосунків на фінансовому ринку, яка пов'язана з бюджетом. Зовсім нещодавно це були в основному відношення в області випуску і звернення державних і муніципальних цінних бумаг і бюджетних інвестицій.

У різноманітних вітчизняних і російських економічних словниках надані такі визначення поняття «фінансовий ринок»:

– «сукупність фінансових інститутів, що скеровують потік коштів від власників заощаджень до позичальників» (Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – 2-ге вид., випр. і доп. – Л.: Центр Європи, 1997. – С.403.);

– «ринок, на якому здійснюють перерозподіл фінансових ресурсів через фінансових посередників» (Алексєєнко Л.М., Олексієнко В.М., Юркевич А.І. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок (українсько-англійсько-російський тлумачний словник). – К.: ВД «Максимум», 2000. – С.213.);

– «сфера грошових відносин, що виникають у процесі купівлі-продажу фінансових активів як зобов'язань економічних суб'єктів один перед одним щодо сплати боргів і доходів» (Енциклопедія банківської справи України/ Редкол.: В.С.Стельмах (голова) та ін. – К.: Молодь; Ін Юре, 2001. – С.537.);

– «ринок, на якому відбувається перерозподіл тимчасово вільних грошових ресурсів через фінансових посередників на основі використання фінансових інструментів і надання фінансових послуг, що об'єднані у формі фінансових продуктів, які є товаром на фінансовому ринку» (Мирник Я.М., Миркин В.Я. Англо-русский толковый словарь по финансовым рынкам. Свыше 13000 терминов. – 2-е изд., перераб. И доп. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. – С.314.);

– «сукупність ринкових інститутів, які скеровують потік коштів від «чистих» власників до «чистих» позичальників (Осовська Г.В., Юшкевич О.О., Задавський Й.С. Економічний словник. – К.: Кондор, 2009. – С.331.).

Основна функція фінансового ринку – формування, перерозподіл і застосування капіталу як одного з чинників громадського виробництва. Система економічних стосунків публічно-правового характеру не буде, очевидно, вже ніколи хоч скільки – нібудь стабільною – настільки велика динаміка фінансових стосунків в сучасний період, настільки непередбачувана зміна ролі держави в регулюванні економічної сфери.

Таким чином, необхідно констатувати, що на сучасному етапі відбувається розширення фінансово-правової проблематики у сфері фінансових ринків, висловлювані в появі нових груп громадських стосунків за участю держави, в яких воно виступає «глобальним» регулюючим суб'єктом на підставі економічних методів впливу на ринок, але з публічним інтересом (Кашель Д.Е. Финансовый рынок и новый взгляд на базисные финансово-правовые категории // Финансовое право, № 6.2010. – С.11.).